

การส่งเสริมสร้างสรรค์การผลิตภาพยนตร์และ
ละครโทรทัศน์โดยใช้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต
ศิลปวัฒนธรรม ของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับ
อัตลักษณ์อาหารอีสาน

Promote and to Create the Production of Films
and Television Dramas Using Historical Data,
Way of Life, The Culture of Communities
Related to Isan Food Identity

ศาสตรา เหล่าอรรคะ¹

Sastra Laoakka

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., สาขาวิชาการจัดการวัฒนธรรม
คณะวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
Assistant Professor Dr., Department of Cultural
Management, Faculty of Cultural science,
Mahasarakham University
(E-mail: hugna.studio@gmail.com)

Received: 21/03/2022 Revised: 30/04/2022 Accepted: 02/05/2022

บทคัดย่อ

การส่งเสริมสร้างสรรค์การผลิตภาพยนตร์และละครโทรทัศน์โดยใช้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม ของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์อาหารอีสานมีวัตถุประสงค์ เพื่อ(1) เพื่อศึกษาข้อมูลทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม ของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์อาหารอีสาน (2) เพื่อศึกษาแนวทางในการส่งเสริมสร้างสรรค์การผลิตภาพยนตร์และละครโทรทัศน์โดยใช้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม ของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์อาหารอีสาน วิธีการดำเนินการวิจัย การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้การวิจัยพื้นฐาน (Basic research) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และไม่มีโครงสร้าง แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสนทนากลุ่ม ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แบ่งกลุ่มเป้าหมายเพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มผู้รู้ 2) กลุ่มผู้ปฏิบัติ และ 3) บุคคลทั่วไปโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Document) เก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม (Field Study) ด้วยการสำรวจเบื้องต้น และนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อหาทางที่จะตอบปัญหาตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ผลที่ได้จากการวิจัย (Main Result) พบว่า ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม ของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์อาหารอีสาน 8 ชนิด คือ 1) อาหารของชาวไทญ้อ อาหารเด่น 3 ชนิด 2) อาหารของชาวภูไท จำนวน 3 ชนิด 3) อาหารของเงี้ยว หรือ ลาวเงี้ยว 1 ชนิด 4) อาหารของชาว ด่านซ้าย จังหวัดเลย คือน้ำผักสะทอน

แนวทางในการส่งเสริมสร้างสรรค์การผลิตภาพยนตร์และละครโทรทัศน์โดยใช้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม ของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์อาหารอีสาน ได้แก่ 1) จัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศ ด้านทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม ของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์อาหารอีสาน เอาไว้อำนวยความสะดวกแก่ผู้ผลิตภาพยนตร์และละครโทรทัศน์ให้เพียงพอ 2) ประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนกับหน่วยงานของรัฐ เอกชน และผู้ผลิตภาพยนตร์ และละคร

โทรทัศน์ที่เกี่ยวข้อง เพื่อการวางแผนในเชิงรุก 3) จัดงบประมาณในการสนับสนุน โดยสอนให้คนในชุมชนสามารถจัดเก็บข้อมูลและนำเสนอ ได้เอง เพื่อการพัฒนาแบบ ยั่งยืน

คำสำคัญ: วิถีชีวิต, ศิลปวัฒนธรรม, อัตลักษณ์อาหารอีสาน, ภาพยนตร์, ละครโทรทัศน์

Abstract

Promote and to create the production of films and television dramas using historical data, way of life, the culture of communities related to Isan food identity. Is a research with two important objectives which are (1) to study of historical data, way of life, the culture of communities related to Isan food identity and (2) to propose guidelines for promoting Used to create the production of movies and television dramas using historical data, way of life, the culture of communities related to Isan food identity, This research uses basic research. The research has divided the target groups for data collection into 3 groups which are 1) Knowledge group 2) Practice group and 3) General person by collecting data from Document Collect data from field study by preliminary survey Structured and unstructured interview Observe with participation and without participation. Group conversation And analyze the data to find a way to answer the problems according to the set objectives. The results of the research revealed that the identity of the community is related to the 8 types of Thai food culture which are 1) Taiyo food, 3 distinctive food items 2) 3 types of Phu Thai people food 3) Food of Nga or Lao 1 Type 4) The food of Dan Sai people in Loei province is Saton vegetable juice.

Guidelines for promoting Used to create the production of movies and television dramas using historical data, way of life, the culture of communities related to Isan food identity, as follows:

1. Establish information system In the aspects of history, art, culture and community identity related to Thai food culture To provide sufficient facilities for film and television drama producers to provide sufficient
2. Coordination between communities with government agencies, private organizations and film and television drama producers involved For proactive planning To develop sustainably
3. Set up a budget to support By teaching people in the community to collect information and present themselves For sustainable development.

Keywords: Way of life, The culture, Isan food identity, Films, Television, Dramas

บทนำ

ประวัติศาสตร์กับศิลปวัฒนธรรมไทยเป็นความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวิถีชีวิต สังคม วัฒนธรรม งานทัศนศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมทางภูมิปัญญาท้องถิ่น และภูมิปัญญาไทย นับแต่อดีตกาลจนถึงปัจจุบัน การสร้างสรรค์งานศิลปกรรมของมนุษยชาติ ซึ่งเป็นผลงานที่มนุษย์สร้างขึ้นด้วยกำลังกาย สติปัญญา จินตนาการ และวัสดุต่างๆ ตามความเหมาะสม อันเป็นการสะท้อนภาวะสังคมในยุคที่มนุษย์มีส่วนร่วมอยู่ตั้งแต่โบราณมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งทำให้เข้าใจถึงความเปลี่ยนแปลงในแบบอย่าง และวิธีการสร้างสรรค์ศิลปกรรม อันเปลี่ยนแปลงไปตามความเจริญทางสติปัญญาของมนุษย์ และเหตุแวดล้อมอื่นๆ อัตลักษณ์ชุมชนคือผลรวมของลักษณะเฉพาะของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งทำให้สิ่งนั้นเป็นที่รู้จักหรือจำได้ และสังคมแต่ละสังคมมีอัตลักษณ์ทางวิถีชีวิตวัฒนธรรมของตนเอง

อัตลักษณ์และวัฒนธรรมด้านอาหารของไทย มีการส่งเสริมและถ่ายทอดอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ถือได้ว่าอาหารเป็นวัฒนธรรมประจำชาติที่สำคัญอาหารที่ขึ้นชื่อที่สุดของคนไทย คือ น้ำพริกปลาทุ พร้อมกับเครื่องเคียงที่จัดมาเป็นชุด จากผลการสำรวจ 50 อาหารที่อร่อยที่สุดในโลกปี 2554 โดยซีเอ็นเอ็น (CNN) ผลปรากฏว่า อาหารไทยติดหลายอันดับ ได้แก่ ส้มตำ อันดับที่ 46, น้ำตกหมู อันดับที่ 19, ต้มยำกุ้ง อันดับที่ 8 และ แกงมัสมั่น ติดอันดับที่ 1

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พุทธศักราช 2560-2564) การพัฒนาประเทศตามแนวทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ผ่านมา ส่งผลให้ประเทศไทยมีระดับการพัฒนาที่สูงขึ้นตามลำดับ ได้แก่ เศรษฐกิจไทยมีขนาดใหญ่ขึ้น มีฐานการผลิตและบริการที่มีความเข้มแข็งและโดดเด่นในหลายสาขา และความร่วมมือกับมิตรประเทศทั้งในรูปทวิภาคีและพหุภาคี รวมถึงความร่วมมือกับประเทศในอนุภูมิภาคและอาเซียนมีความเข้มข้นและชัดเจนขึ้น ขยายโอกาสด้านการค้าและการลงทุนของไทยเพิ่มขึ้น ในขณะที่โครงสร้างพื้นฐานมีการพัฒนาครอบคลุมมากขึ้น และการบริการทางสังคมทุกด้านที่มีความครอบคลุมทั่วถึง ทำให้รายได้ประชาชนสูงขึ้น ปัญหาความยากจนลดลง และคุณภาพชีวิตประชาชนดีขึ้น มีการส่งเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจกระแสใหม่ อาทิ เศรษฐกิจดิจิทัล เศรษฐกิจฐานชีวภาพ เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม และการพัฒนาวิสาหกิจตั้งใหม่ (Start Up) และวิสาหกิจเพื่อสังคม รวมถึงการสร้างสังคมผู้ประกอบการเพื่อต่อยอดฐานการผลิตและบริการ การพัฒนาวิสาหกิจขนาดย่อย ขนาดเล็ก และขนาดกลาง วิสาหกิจชุมชน และวิสาหกิจเพื่อสังคม เพื่อขยายฐานการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้มีความครอบคลุมมากขึ้น เป็นการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจสำหรับกลุ่มต่างๆ ในสังคม โดยดำเนินการควบคู่ไปกับการพัฒนาและส่งเสริมสังคมผู้ประกอบการ เพื่อส่งเสริมผู้ประกอบการที่ผลิตได้และขายเป็น ดังนั้น การพัฒนาประเทศในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 จำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อมเพื่อบรรลุรากฐานของประเทศในระยะยาวให้มุ่งต่อยอดผลสัมฤทธิ์ของแผนที่สอดคล้องเชื่อมโยงและรองรับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องกัน ไปตลอด 20 ปี (สำนักงาน

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) ภาพยนตร์เป็นมรดกด้านศิลปวัฒนธรรมของมนุษยชาติ และเป็นงานบันทึกทางประวัติศาสตร์ที่สมบูรณ์ที่สุดทางโสตทัศนศึกษา โดยมีเนื้อหาครอบคลุมทั้งเหตุการณ์สำคัญ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สถาปัตยกรรม เศรษฐกิจ การเมือง รวมทั้งวิถีชีวิตของคนในชาติ สามารถใช้เป็นหลักฐานอ้างอิงแก่สาธารณชนได้ และยังจัดเป็นงานศิลปะสร้างสรรค์ชั้นสูง เนื่องจากรวบรวมศาสตร์ด้านศิลปะแขนงต่างๆ เข้าไว้ด้วยกัน นอกจากนี้ภาพยนตร์ยังมีบทบาทในฐานะเป็นสื่อสารมวลชนที่มีอิทธิพลทางความคิด และพฤติกรรมของผู้คนในสังคมเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นสื่อสากลประเภทบันเทิงที่สามารถเข้าถึงบุคคลได้ทุกเพศทุกวัย สะดวกและรวดเร็ว สามารถสร้างกระแสสังคมให้เป็นไปในทิศทางที่ต้องการได้

ภาพยนตร์หลายเรื่องมีอิทธิพลถึงผู้ชมเป็นอย่างมาก ที่ชมภาพยนตร์แล้วได้ซึมซับเนื้อหาสาระที่ถ่ายทอดให้เห็นถึงบทบาทของดารานักแสดง และสถานที่สำคัญอันงดงาม แล้วเกิดความซาบซึ้งประทับใจ มีผลให้เกิดศรัทธาต่อบุคคลและสถานที่ ทำให้อยากเดินทางไปท่องเที่ยวเพื่อชมสถานที่แห่งนั้นๆ ดังตัวอย่างภาพยนตร์ที่ประสบความสำเร็จมาแล้ว เช่น ภาพยนตร์เรื่อง “แฮปปี้เบิร์ดเดย์” ที่ถ่ายทอดความสวยงามของพื้นที่บริเวณ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ในขณะที่ภาพยนตร์เรื่อง “สบายดีหลวงพระบาง” ก็ได้ถ่ายทอดความสวยงามของเมืองหลวงพระบาง ประเทศประชาธิปไตยประชาชนลาวออกสู่ผู้ชม รวมทั้งภาพยนตร์เรื่อง “สามชุก ขอเพียงให้ออกาสอีกสักครั้ง” ก็ถ่ายทอดความน่ารักและความสวยงามของชุมชนสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี ด้วย ภาพยนตร์ทั้ง 3 เรื่องดังกล่าว มีผลให้ผู้คนได้รู้จักและประทับใจเมืองที่เป็นฉากสำหรับใช้ถ่ายทำภาพยนตร์ และพากันหลังๆ ไล่ไปท่องเที่ยว ทั้ง 3 พื้นที่นั้นจำนวนมากจนทุกวันนี้ ตัวอย่างภาพยนตร์และละครที่นำเรื่องอาหารมาเป็นตัวนำ เช่น ภาพยนตร์เรื่อง “ส้มตำ” ที่นำเสนอเรื่องราวของร้านส้มตำ อาหารสุดฮิตของชาวไทย ผ่านเรื่องราวของชายชาวต่างชาติร่างใหญ่ใจดีที่โชคชะตานำพาให้เขาได้เดินทางมาเที่ยวเมืองไทยด้วยความบังเอิญ ละครโทรทัศน์ที่นำเรื่องอาหารมาเป็นตัวนำ เช่น “สูตรเสน่หา” “พ่อครัวหัวป่า” และละครต่างประเทศ

ที่มีชื่อเสียงมากที่สุด คือ “แดจังกึม จอมนางแห่งวังหลวง” มีการแสดงนำเรื่องราวของ ซอ จังกึม หมอหลวงคนแรกที่เป็นสตรีในราชวงศ์โชซอน ซึ่งเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมเกาหลี รวมทั้งตำรับอาหารและการแพทย์ในราชสำนักเกาหลี ส่งผลให้มีผู้คนไปท่องเที่ยวสถานที่ถ่ายทำเป็นจำนวนมาก ผู้วิจัยได้พิจารณาแล้ว เห็นว่า การศึกษาข้อมูลทางประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และอัตลักษณ์ของชุมชนในประเทศไทย เพื่อการส่งเสริม สร้างสรรค์การผลิตภาพยนตร์และละครโทรทัศน์ในครั้งนี้จะสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้านการสนับสนุนอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยในภาพรวม ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการวิเคราะห์ กำหนดนโยบาย และยุทธศาสตร์ระดับชาติ ในการขับเคลื่อนด้านการสนับสนุนการลงทุนอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยในภาพรวมได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม ของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ อาหารอีสาน
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการส่งเสริมสร้างสรรค์การผลิตภาพยนตร์และละครโทรทัศน์โดยใช้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม ของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์อาหารอีสาน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผู้อำนวยการสร้างภาพยนตร์และละครโทรทัศน์ของประเทศไทยที่มีคุณภาพสูงมีจำนวนเพิ่มขึ้น และสามารถนำผลงานชุดประกอบโครงการขอรับทุนสร้างภาพยนตร์ไปเสนอในระดับสากลได้
2. ผลผลิตอุตสาหกรรมภาพยนตร์และละครโทรทัศน์ของประเทศไทยถูกนำออกไปเผยแพร่ในระดับนานาชาติ เป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญของประเทศได้ในอนาคต
3. ผู้ชมภาพยนตร์และละครโทรทัศน์ชาวไทยให้การยอมรับในคุณภาพของภาพยนตร์ไทย และหันกลับมานิยมในการชมภาพยนตร์ไทยมากขึ้น

4. เยาวชนไทยมีความกล้าแสดงออก มีความคิดสร้างสรรค์ และเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาการผลิต ผลงานด้านภาพยนตร์และละครโทรทัศน์ไทยในรูปแบบที่หลากหลายมาก สนองตอบความต้องการของสังคมได้มากขึ้น

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการศึกษาการส่งเสริมสร้างสรรค์การผลิตภาพยนตร์และละครโทรทัศน์โดยใช้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม ของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์อาหารอีสาน ผู้วิจัยได้ขอบเขตของการวิจัยไว้ 2 ด้าน ดังนี้

1) เพื่อศึกษาข้อมูลทางประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม ของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ อาหารอีสาน

2) เพื่อเสนอแนวทางในการส่งเสริมสร้างสรรค์การผลิตภาพยนตร์และละครโทรทัศน์โดยใช้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม ของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์อาหารอีสาน

2. พื้นที่ทำการศึกษา

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกสามกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีวัฒนธรรมและภูมิปัญญาเกี่ยวกับอาหารในด้านต่างๆ ตั้งแต่การเลือกพื้นที่ในการตั้งหมู่บ้านเพื่อเป็นแหล่งวัตถุดิบในการหาอาหาร ตลอดจนภูมิปัญญาในการ กินอาหารเพื่อให้เหมาะกับธาตุตัวเอง อาหารในประเพณีพิธีกรรม ดังนี้ 1) อาหารของชาวไทญ้อ ท่าขอนยาง จังหวัดมหาสารคาม 2) อาหารของชาวภูไท (หรือผู้ไทย) บ้านโคกโก่ง จังหวัดกาฬสินธุ์ 3) อาหารของแฉ่ว หรือลาวแฉ่ว สระบุรี 4) น้ำผักสะทอน ไทเลย์อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Document) เก็บรวบรวมข้อมูลจาก

ภาคสนาม (Field Study) โดยการสำรวจเบื้องต้น สัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง สังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสนทนากลุ่ม และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ การเก็บรวบรวมข้อมูลยึดหลักข้อมูลที่มีความสอดคล้องกันกับความมุ่งหมายของการวิจัย สามารถตอบคำถามของการวิจัยได้ตามที่กำหนดไว้ (ธีรวิทย์ เอกะกุล, 2546) พื้นที่ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ในการวิจัยให้สอดคล้องกับความมุ่งหมาย โดยเลือกพื้นที่ด้วยวิธีแบบเจาะจง (Purposive Selection) โดยมีเกณฑ์ในการเลือกดังนี้ ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่ศึกษาจากพื้นที่ที่มีข้อมูลทางประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และอัตลักษณ์ของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมอาหารอีสานที่โดดเด่นน่าสนใจ ที่มีอยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์ ในการวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาอาหารของชาวไทญ้อ ท่าขอนยาง จังหวัดมหาสารคาม ชาวภูไท (หรือผู้ไทย) บ้านโคกโก่ง จังหวัดกาฬสินธุ์ ลาวแง้ว สระบุรี และอาหารของไทยเลยคือผักสะทอน อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย การจัดการกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้การจัดการกระทำข้อมูลโดยวิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ได้แก่ การแสวงหาความเชื่อถือได้ของข้อมูลจากแหล่งที่แตกต่างกัน (สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2547) ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ ประชากร จำแนกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ 1. กลุ่มผู้รู้ (Key Informants) จำนวน 20 คน 2. กลุ่มผู้ผลิต (Casual Informants) จำนวน 40 คน 3. กลุ่มทั่วไป (General Informants) จำนวน 40 คน รวมทั้งสิ้น 100 คน

สรุปผลการวิจัย

ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม ของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์อาหารอีสาน พบว่า

1. อาหารของชาวไทญ้อ ท่าขอนยาง จังหวัดมหาสารคาม อาหารเด่น 3 ชนิด

1.1 ทอดอั่วปลาตุก (ปลาตุกยัดไส้สมุนไพรทอด) อาหารประจำชาติ “ลม”

1.2 หมกเจาะปลากราย (พันผักม้วน) อาหารประจำชาติ “ลม”

1.3 หมกต่อ

ในอดีตแหล่งอาหารของชาวภู้อาขอนยาง ส่วนใหญ่เป็นแหล่งอาหารตามธรรมชาติในชุมชนท้องถิ่นที่สำคัญ คือ แม่น้ำชี ป่าโคก และป่าบุงป่าทาม ซึ่งในส่วน of แม่น้ำชีและแหล่งน้ำธรรมชาตินั้น การได้มาซึ่งอาหารจำเป็นต้องแสวงหาเองโดยอาศัยองค์ความรู้และประสบการณ์ เพราะวิธีการหาปลาและสัตว์น้ำนั้นจะมีความสัมพันธ์กับฤดูกาลและภูมิปัญญาที่สั่งสมกันมา โดยเชื่อมโยงกับรูปแบบทางนิเวศน์ของแม่น้ำชี ซึ่งชาวบ้านได้แบ่งฤดูจับปลาออก 4 ฤดูกาล คือ ฤดูน้ำแดง ฤดูน้ำขึ้น ฤดูน้ำลง และฤดูแล้ง ซึ่งฤดู ที่เป็นที่ยิยมในการจับปลาคือช่วงฤดูน้ำลงและฤดูแล้ง (ราวเดือนพฤศจิกายนถึงเมษายน) เพราะระดับน้ำลดลง สะดวกในการจับปลาและเป็นช่วงที่ปลากำลังขึ้นจากปลายน้ำ และปลาที่ได้ส่วนใหญ่เจริญวัยตัวโตแล้ว

2. อาหารของชาวภูไท (หรือผู้ไทย) บ้านโคกโก่ง จังหวัดกาฬสินธุ์
อาหารเด่น 3 ชนิด

เป็นชุมชนดั้งเดิมในเขตภาคอีสาน ในอดีตเชื่อว่าเป็นกลุ่มคนในแถบพื้นที่สิบสองปันนาและสิบสองจุไทยทางตอนใต้ของจีน ที่อพยพลงมาทางใต้เรื่อยๆ ปัจจุบันตั้งรกรากส่วนใหญ่อยู่ที่จังหวัดนครพนม มุกดาหาร สกลนคร และกาฬสินธุ์

อาหารเด่นประจำชนเผ่า

2.1 ปันปูนา

2.2 แกงอ่อมหอย

2.3 แกงหน่อไม้ (ยอดเล็กๆ เท้าปลายนิ้วก้อย เป็นหน่อไม้จากไฟป่าที่ออกเพียงช่วงสั้นๆ)

ถิ่นฐานดั้งเดิมของชาวภูไทเดิมอยู่ในแคว้นสิบสองจุไทย และแคว้นสิบสองปันนา (ดินแดนส่วนเหนือของลาวและเวียดนาม ซึ่งติดต่อกับส่วนใต้ของประเทศจีน) ราชอาณาจักรไทยได้สูญเสียดินแดนแคว้น สิบสองจุไทยให้ฝรั่งเศส เมื่อ ร.ศ. 107 (พ.ศ. 2431) ภูไทมีถิ่นฐานอยู่ในเขตจังหวัดนครพนม กาฬสินธุ์ มุกดาหาร สกลนคร และบางส่วนของนครายอยู่ในเขตจังหวัดหนองคาย อำนาจเจริญ อุบลราชธานี อุดรธานี ร้อยเอ็ด และยโสธร เป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่รักษาวรรณกรรมของตนไว้อย่างดี

อุปนิสัยในการกิน ชาวภูไทมีอุปนิสัยในการกินแบบเรียบง่าย และในการกินอาหารก็เหมือนอีสานทั่วไป คือ กินข้าวเหนียว นั่งกินกับพื้น ไม่มีช้อนกลาง

ปีที่ 15 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2566

ข้อ 2 - 3 ค้น เปลี่ยนกันสด บางครอบครัวก็กินในห้องครัว บางครอบครัวก็กินที่
ระเบียงหน้าบ้าน ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้าง บางครอบครัวที่มีฐานะดีหน่อย
ก็มีโต๊ะอาหาร (บางทีกินข้าวเจ้า) คือ พยายามปรับตัวเหมือนกับคนภาคกลาง
ความเชื่อเกี่ยวกับอาหาร ชาวภูไทมีความเชื่อเกี่ยวกับอาหารที่จะต้อง “คะลำ”
เพราะมีความเชื่อว่าอาหารบางชนิดกินเข้าไปแล้วจะทำให้ผิดต่อโรค โดยเฉพาะ
“แม้อยู่คำ” (ผู้หญิงที่กำลังอยู่ไฟ) จะกินแต่ข้าวจี๋ หน่อข้าว ผักต่างๆ ปูจี๋ กบ เขียด
ยังพอกินได้ แต่ในปัจจุบันนี้ได้รับการอบรมด้านโภชนาการ ความเชื่อก็เปลี่ยนไป
บ้างแล้ว

3. อาหารของเงี้ยว หรือ ลาวเงี้ยว สาระบุรี อาหารเด่น 1 ชนิด (แกงอ่อม)

เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ตระกูลไทย - ลาว ที่ถูกกวาดต้อนมาจากอาณาจักรลาว
ชาวเงี้ยวเดิมมีถิ่นฐานอยู่ในเขตชนบท ชานเมืองเวียงจันทน์ โดยถูกกวาดต้อนเข้ามา
อยู่ในเมืองไทย ช่วงสงครามระหว่างสยามกับลาว ต้นรัตนโกสินทร์ โดยเฉพาะในช่วง
พ.ศ. 2369 - 2371 (สมัยเจ้าอนุวงศ์ ในช่วงสมัยรัชกาลที่ 3) ที่ได้มีการกวาดต้อน
ชาวลาวจากหัวเมืองพวน เมืองเชียงขวาง เมืองเวียงจันทน์ เมืองหลวงพระบาง เข้ามา
ตั้งถิ่นฐานในเขตหัวเมืองชั้นในของภาคกลางตั้งแต่จังหวัดลพบุรี สาระบุรี นครนายก
ปราจีนบุรี ชลบุรี ฉะเชิงเทรา สุพรรณบุรี นครปฐม ราชบุรี ในจังหวัดลพบุรีนั้นจะ
ตั้งถิ่นฐานอยู่ในหมู่บ้านต่างๆ ในเขตอำเภอบ้านหมี่โดยไม่ปะปนกับพวกพวน ได้แก่
บ้านซอนม่วง บ้านน้ำป่า บ้านน้ำชัน บ้านไผ่ใหญ่ บ้านหนองหิน บ้านหนองกระเบื้อง
บ้านท่าตะโก บ้านวังวัดเหนือ บ้านวังวัดใต้ บ้านแคสูง บ้านหนองเมือง บ้านห้อย
กรวด บ้านนาจาน บ้านหนองเกวียนหัก บ้านโคกสุข บ้านลาด บ้านหนอง บ้านโคก
บ้านสระตาแวง และบ้านหนองน้ำทิพย์ ปัจจุบันคนกลุ่มนี้จะเรียกตัวเองว่าไทยแล้ว

4. น้ำผักสะทอน อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย อาหารจากน้ำปรงรสผัก สะทอน เช่น น้ำพริกผักสะทอน ส้มตำ น้ำผักสะทอน

ภูมิปัญญาการผลิตน้ำผักสะทอนในพื้นที่อำเภอนาแห้ว อำเภอด่านซ้าย
อำเภอท่าลี่ อำเภอภูเรือ อำเภอภูหลวง จังหวัดเลย เครื่องปรงรส หรือน้ำปรงสนั่น
เป็นสิ่งจำเป็นที่ขาดไม่ได้ ไม่ว่าอาหารนั้นจะมาจาก ที่ใด หรือชนชาติใดก็ตาม ต่างก็
ต้องมีเครื่องปรงรสสูตรเด็ดของแต่ละที่ เช่น คนชายเล่าน้ำปลาทะเลมาหมักเป็น

น้ำปลา คนอีสานทำปลาร้าและใช้ปรุงรสให้มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว นอกจากนี้ยังมีน้ำปรุงรสอีกมากที่เกิดจากความคิด และภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนในพื้นที่ต่างๆ น้ำผักสะทอน ก็เป็นหนึ่งในเครื่องปรุงรสแสนเยี่ยมของคนเมืองเลยเช่นกัน น้ำผักสะทอน เป็นหนึ่งภูมิปัญญาน้ำปรุงรสที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวจังหวัดเลย ที่อำเภอ ด่านซ้าย และอำเภอนาแห้ว โดยเฉพาะในช่วงเมษายน จังหวัดเลย ชาวบ้านจะตั้งเตาต้มน้ำผักสะทอนกันแทบทุกบ้าน เพราะช่วงหน้าร้อนต้นสะทอนมียอดและใบอ่อน เพื่อนำมาทำน้ำผักสะทอน คนด่านซ้ายใช้น้ำผักสะทอนในการปรุงรสใส่อาหารแทบจะทุกชนิด ทั้งน้ำพริก ส้มตำ ข้าว ใส่น้ำแข็ง ใส่น้ำแกง จนคนด่านซ้ายต้องเอ่ยว่า “กินอะไรก็ไม่อร่อย ถ้าไม่ใส่น้ำผักสะทอน” น้ำผักสะทอนมีรสชาติเค็มกลมกล่อม ชาวบ้านใช้แทนน้ำปลาร้า สันนิษฐานว่าหมู่บ้านในสมัยก่อนนั้นหาปลาร้ามาปรุงรস্যาก ชาวบ้านจึงใช้ใบต้นสะทอนมาหมักทำน้ำปรุงรส

แนวทางในการส่งเสริมสร้างสรรค์การผลิตภาพยนตร์และละครโทรทัศน์ โดยใช้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม ของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์อาหารอีสาน

จากการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อแนวทางในการส่งเสริมสร้างสรรค์การผลิตภาพยนตร์และละครโทรทัศน์โดยใช้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม ของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์อาหารอีสานได้แก่

1. จัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศ ด้านทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม ของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์อาหารอีสาน เอาไว้อำนวยความสะดวกแก่ผู้ผลิตภาพยนตร์และละครโทรทัศน์ให้เพียงพอ ปัจจุบันยังขาดการเก็บข้อมูลที่ เป็นระบบและยากต่อการเข้าถึงแหล่งข้อมูล แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม หลายที่จึงไม่เป็นที่รู้จักมักคุ้นของคนโดยทั่วไป การรู้จักเป็นไปด้วยการบอกเล่าต่อกันมา ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องดำเนินการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศด้านต่างๆ ให้เป็นระบบ และพร้อมที่จะนำไปใช้ต่อยอดสำหรับผู้ผลิตภาพยนตร์และละครโทรทัศน์ และยังเป็นการประชาสัมพันธ์ในยุคโลกาภิวัตน์ ที่ข้อมูลข่าวสารถึงกันได้ทั่วโลก

2. ประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนกับหน่วยงานของรัฐ เอกชน และผู้ผลิตภาพยนตร์และละครโทรทัศน์ที่เกี่ยวข้อง เพื่อการวางแผนในเชิงรุก และ

การวางแผนพัฒนาระยะยาว สะท้อนออกมาในแง่มุมมองของความต้องการที่จะพัฒนาแบบยั่งยืน และต้องการการประสานงานและความช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่นๆ เพื่อให้การดำเนินงานไปสู่จุดมุ่งหมาย และเป้าหมายที่วางไว้

3. จัดงบประมาณในการสนับสนุน การจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศ ด้านทางประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และอัตลักษณ์ของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมอาหารไทย เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นมาก โดยสอนให้คนในชุมชนสามารถจัดเก็บข้อมูลและนำเสนอได้เอง เพื่อการพัฒนาแบบยั่งยืน

ในการศึกษาเกี่ยวกับการแนวทางในการส่งเสริมสร้างสรรค์การผลิตภาพยนตร์และละครโทรทัศน์โดยใช้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรมของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์อาหารอีสาน จากการทำการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้กำกับผู้เขียนบท ทั้ง 10 ท่าน สามารถสรุปเนื้อหาสำคัญได้ดังนี้

1. กระบวนการคิดเนื้อหา หรือเรื่องราวของการผลิตภาพยนตร์และละครโทรทัศน์ การคิดเนื้อหาหลักๆ จะเริ่มจากการศึกษาข้อมูลประวัติศาสตร์ และอัตลักษณ์ของชุมชนในท้องถิ่น และกลุ่มเป้าหมายว่าจะนำเสนอให้คนกลุ่มไหน และศึกษาว่าคนกลุ่มนั้นๆ มีพฤติกรรมอย่างไร มีความสนใจเกี่ยวกับเรื่องอะไร เพื่อนำเสนอเรื่องราวให้มีความสอดคล้อง เชื่อมโยง หรือตรงกับความต้องการของคนกลุ่มนั้นๆ ให้ได้มากที่สุด เพื่อเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงและการรับชมภาพยนตร์และละครโทรทัศน์

2. เมื่อได้รับโจทย์หรือเนื้อหาหลักในการทำภาพยนตร์และละครโทรทัศน์ด้านประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม ของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์อาหารอีสานเรื่องนั้นๆ มาแล้ว ในการทำงานส่วนใหญ่จะเริ่มจากผู้กำกับแต่ละคนจะคำนึงถึงกลุ่มเป้าหมายและวิธีการนำเสนอเล่าเรื่องว่าจะเล่าอย่างไรเพื่อหาข้อสรุปในการนำเสนอเรื่องราวของภาพยนตร์และละครโทรทัศน์ให้ตรงกับพฤติกรรมของผู้รับชมในแต่ละยุคสมัย

3. เมื่อทำการสรุปเนื้อหาที่ต้องการถ่ายทอดแล้ว ขั้นตอนต่อไป คือการคัดเลือกนักแสดง โดยหลักในการคัดเลือกตัวแสดงในภาพยนตร์และละครโทรทัศน์ ส่วนใหญ่จะทำการคัดเลือกตัวแสดงที่มีความเหมาะสมกับบทบาทของ

ตัวละครนั้นๆ ซึ่งอาจจะไม่ใช่คนที่สวย ที่หล่อ หรือคนที่แสดงดีที่สุด แต่จะเน้นให้เหมาะสม และมีเสน่ห์เหมาะสมกับบทบาทนั้นจริงๆ โดยผู้กำกับส่วนใหญ่จะเลือกใช้นักแสดงที่ไม่ได้เป็นดารามาทำการถ่ายทอดเรื่องราวเป็นส่วนใหญ่ เพราะเน้นความสมจริงในชีวิตประจำวันมากที่สุด แต่ก็มีบางงานที่เลือกใช้ดารา หรือผู้มีชื่อเสียงมาทำการถ่ายทอดเรื่องราว เพราะดาราหรือผู้มีชื่อเสียงเปรียบเสมือนแม่เหล็กที่ก่อให้เกิดความสนใจในตัวของภาพยนตร์และละครโทรทัศน์ได้ง่ายที่สุด แต่ในการเลือกให้จะต้องมีการนำเสนอภาพลักษณ์ของดารา หรือผู้มีชื่อเสียงนั้นๆ ในมุมมองที่แตกต่างออกไปจากตัวตนปกติของบุคคลนั้นๆ เพื่อให้เกิดความน่าสนใจ

4. ปัญหาหรืออุปสรรคที่พบในการทำภาพยนตร์และละครโทรทัศน์ เพื่อนำเสนอประวัติ วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม ของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์อาหารอีสานที่พบมากที่สุด คือ ขาดงบประมาณ ช่องทางในการนำเสนอ และการสนับสนุนที่ยั่งยืนจากทั้งภาครัฐและเอกชน แต่อย่างไรก็ตามสิ่งสำคัญ คือ การนำเสนอเรื่องราวให้น่าสนใจมากกว่า เพราะหากเรื่องราวน่าสนใจ น่าติดตาม ต่อให้คลิปวิดีโอภาพยนตร์ และละครโทรทัศน์ยาวแค่ไหน คนก็จะดู ซึ่งเป็นธรรมชาติของพฤติกรรมของผู้ชมอยู่แล้ว

5. งบประมาณในการถ่ายทำภาพยนตร์และละครโทรทัศน์ที่จะเป็นตัวกำหนด สโคปต์ของงานว่าเล็กใหญ่ได้มากน้อยแค่ไหน ดังนั้นเรื่องของงบประมาณจะไม่ได้ตายตัวว่าต้องมีประมาณเท่าไร เพราะในการบริหารจัดการให้เกิดเป็นภาพยนตร์และละครโทรทัศน์ 1 เรื่อง ผู้ผลิตสามารถทำการบริหารจัดการให้เหมาะสมกับงบประมาณ หรือเนื้อหางานที่ต้องการได้

แนวคิด และแนวทางในการถ่ายทอดเรื่องราวในการผลิตภาพยนตร์และละครโทรทัศน์ให้มีผลต่อการรับรู้ของผู้ชม การนำเสนอ การถ่ายทอดเรื่องราวในภาพยนตร์และละครโทรทัศน์ ให้มีผลต่อการรับรู้ และการตัดสินใจของผู้ชม จากการศึกษาสามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

1. รูปแบบเนื้อหา หรืออารมณ์ของภาพยนตร์และละครโทรทัศน์ จะไม่มีเทรนด์ หรือการกำหนดตายตัวว่าจะต้องนำเสนอแบบไหน แต่หลักในการกำหนดการผลิตภาพยนตร์และละครโทรทัศน์ คือ ดูวัตถุประสงค์ของเนื้อหาว่าต้องการอะไร ซึ่งอารมณ์ในการนำเสนอจะแตกต่างกันออกไป

2. หัวใจสำคัญของการทำภาพยนตร์และละครโทรทัศน์ คือ เนื้อหาของภาพยนตร์และละครโทรทัศน์ ต้องมีความเกี่ยวเนื่องกับวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนกลุ่มนั้นๆ เกี่ยวเนื่องกับกระแสสังคมที่กำลังอยู่ในความสนใจ และที่สำคัญ คือ มีการนำเสนอเพื่อที่จะสามารถต่อยอดนำไปสู่แนวทางในการส่งเสริมด้านอื่นๆ ให้กับชุมชนได้

3. จัดทำหลักสูตรฝึกอบรมผู้อำนวยการสร้างภาพยนตร์ศิลปวัฒนธรรม เพื่อเพิ่มจำนวนผู้ผลิตภาพยนตร์และละครโทรทัศน์ด้านประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม ของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์อาหารอีสาน มีจุดมุ่งหมายที่มุ่งให้เกิดแก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรม โดยเฉพาะเป็นการฝึกคนในชุมชนให้สามารถผลิตและนำเสนอได้เองเพื่อให้เกิดความยั่งยืน ดังนี้

3.1 ด้านความรู้ ให้ผู้เข้าอบรมมีความรู้เพิ่มเติม

3.2 ด้านทักษะปฏิบัติ ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมฝึกทักษะการปฏิบัติที่ใช้เทคนิค กรรมวิธีในการสร้างสรรค์ และพัฒนาชุดประกอบโครงการขอรับทุนสร้างภาพยนตร์ (Film Projects) ที่มีเนื้อหาสาระที่สำคัญด้านภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย

3.3 ด้านผลงาน ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีผลงานเป็นชุดประกอบโครงการขอรับทุนสร้างภาพยนตร์ (Film Projects) ที่มีเนื้อหาสาระด้านภูมิปัญญา ศิลปวัฒนธรรมไทยที่มีคุณภาพ สามารถใช้นำเสนอร่วมลงทุนกับแหล่งทุนทั้งในประเทศและระหว่างประเทศได้

กระบวนการฝึกอบรม

มีกระบวนการฝึกอบรม 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. การเตรียมการก่อนการฝึกอบรม
2. การดำเนินการระหว่างการฝึกอบรม
3. การประกวดผลงานการสร้างสรรค์ (Competition)

โดยการจัดเวทีให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้นำเสนอผลงานโครงการสร้างภาพยนตร์และละครโทรทัศน์ (Film Projects) ที่ได้สร้างสรรค์เสร็จแล้วเสนอต่อกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ และบรรดาผู้แทนบริษัทผู้ประกอบการธุรกิจการสร้างภาพยนตร์หลายบริษัท เพื่อพิจารณาตัดสินการประกวด และคัดสรรผลงานโครงการสร้างภาพยนตร์ที่มีคุณภาพในระดับที่ยอมรับได้ถึงระดับดีแล้วมอบรางวัล

อภิปรายผล

1. ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม ของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์อาหารอีสานดังนี้

1. อาหารของชาวไทญ้อ ทำxonยาง จังหวัดมหาสารคาม อาหารของชาวญ้อทำxonยาง ในปัจจุบันมีความคล้ายคลึงกับอาหารพื้นถิ่นอีสานทั่วไป คือเน้นรสชาติ “ขมนำ เผ็ดตาม เปรี้ยวและฝาดตามธรรมชาติ” ส่วนอาหารที่มีรสหวานและมันนั้นไม่เป็นที่นิยม ส่วนใหญ่จะเป็นอาหารประเภทของหวาน และขนมในเทศกาลงานบุญต่างๆ โดยอาหารจะผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนไปตลอดปีตามวัฏธุดิถีที่หาได้ตามฤดูกาล

อาหารเด่นประจำชนเผ่า

1.1 ทอดอัวปลาตุก (ปลาดุกยัดไส้สมุนไพรทอด) อาหารประจำชาติ “ลม”

1.2 หมกเจาะปลาทราย (พันธุ์กุ่ม) อาหารประจำชาติ “ลม”

1.3 หมกต่อ

2. อาหารของชาวภูไท (หรือผู้ไทย) บ้านโคกโก่ง จังหวัดกาฬสินธุ์
อาหารเด่น 3 ชนิด

เป็นชุมชนดั้งเดิมในเขตภาคอีสาน ในอดีตเชื่อว่าเป็นกลุ่มคนในแถบพื้นที่สิบสองปันนา และสิบสองจุไท ทางตอนใต้ของจีน ที่อพยพลงมาทางใต้เรื่อยๆ ปัจจุบันตั้งรกรากส่วนใหญ่อยู่ที่จังหวัดนครพนม มุกดาหาร สกลนคร และกาฬสินธุ์
อาหารเด่น 3 ชนิดดังนี้

2.1 ปันปุนา

2.2 แกงอ่อมหวาย

2.3 แกงหน่อไม้กระแสน (ยอดเล็กๆ เท้าปลายนิ้วก็้อย)

3. อาหารของเงี้ยว หรือ ลาวเงี้ยว สระบุรี เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ตระกูลไทย - ลาว ที่ถูกกวาดต้อนมาจากอาณาจักรลาว ชาวเงี้ยวเดิมมีถิ่นฐานอยู่ในเขตชนบท ขานเมืองเวียงจันทน์ โดยถูกกวาดต้อนเข้ามาอยู่ในเมืองไทย ช่วงสงครามระหว่างสยามกับลาว ตันรัตนโกสินทร์ โดยเฉพาะในช่วง พ.ศ. 2369 - 2371 (สมัยเจ้าอนุวงศ์ในช่วงสมัยรัชกาลที่ 3) อาหารเด่น 1 ชนิด (แกงอ่อม)

4. น้ำผักสะทอน อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย อาหารจากน้ำปรุงรสผักสะทอน

ภูมิปัญญาการผลิตน้ำผักสะทอนในพื้นที่อำเภอนาแห้ว อำเภอด่านซ้าย อำเภอนาตาล อำเภอกู่เรือ อำเภอกู่หลวง จังหวัดเลย เครื่องปรุงรส หรือน้ำปรุงรสนั้นเป็นสิ่งจำเป็นที่ขาดไม่ได้ คนด่านซ้ายใช้น้ำผักสะทอนในการปรุงรสใส่อาหารแทบจะทุกชนิด ทั้งน้ำพริก ส้มตำ ข้าว ใส่น้ำเมี่ยง ใสแจ่ว จนคนด่านซ้ายต้องเอ่ยว่า “กินอะไรก็ไม่อร่อย ถ้าไม่ใส่น้ำผักสะทอน” น้ำผักสะทอนมีรสชาติเค็มกลมกล่อม ชาวบ้านใช้แทนน้ำปลาร้า สันนิษฐานว่าหมู่บ้านในสมัยก่อนนั้นหาปลาร้ามาปรุงรস্যาก ชาวบ้านจึงใช้ใบต้นสะทอนมาหมักทำน้ำปรุงรส สอดคล้องกับงานวิจัยของสุคาลามาลา (Sukalakamala, 2004) ได้ศึกษาการมีวัฒนธรรมที่หลากหลาย คือส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์ของประเทศอเมริกา ประเทศอเมริกามีสังคมที่ประกอบด้วยชนหลายเชื้อชาติ และหลายภาษา ซึ่งดูเหมือนว่าจะมีการเพิ่มขึ้นในอนาคต สิ่งที่สำคัญสิ่งหนึ่งของลักษณะเชื้อชาติ หรือกลุ่มคนที่เหมือนกัน แสดงออกโดยการเตรียมและการรับประทานอาหาร แต่ละกลุ่มจะใช้วิธีการประกอบอาหารที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะเครื่องประกอบของอาหารแต่ละจาน อาหารประเภทอาหารประจำชาติ (Ethnic) ทุกวันนี้อาหารไทยเป็นอาหารที่นิยม มีร้านอาหารไทยเปิดขึ้นทุกๆ ปี ในประเทศอเมริกา เพื่อตอบสนองความต้องการของคนไทยและต่างชาติ ทุกวันนี้ในประเทศอเมริกา งานวิจัยของมาลีแก้ว และสุดซึ้งนง (Maleekaew & Sudthamnon, 2008) ได้ศึกษาการค้นหาลำดับความสำเร็จในการประกอบธุรกิจขนาดเล็ก กรณีศึกษาร้านอาหารไทยในประเทศสวีเดนก็เป็นแนวทางที่ดีในการนำมาพิจารณาอัตลักษณ์ของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมอาหารไทยเพื่อนำมาสร้างเป็นภาพยนตร์และละครโทรทัศน์

สอดคล้องกับทฤษฎีประวัติศาสตร์ (Historical Theory) ของฟรานซ์ โบแอส (Franz Boas) ที่ว่า กลุ่มวัฒนธรรมและสังคมมีความเป็นเอกภาพของตนเอง เช่น มีลักษณะทางภูมิศาสตร์ สภาพอากาศ ทรัพยากรและวัฒนธรรมเป็นของตนเอง การสร้างสรรค์หรือพื้นฐานทางประวัติศาสตร์ของชุมชนจะต้องอาศัยการศึกษาค้นคว้าในเชิงลึก และจะต้องมีการศึกษาเปรียบเทียบกับชุมชนข้างเคียง เพราะเขาเชื่อว่าชุมชน

ข้างเคียงน่าจะมีบางสิ่งบางอย่างหรือหลายๆ อย่างที่คล้ายคลึงกันได้ และการศึกษาประวัติศาสตร์ของชุมชนจะทำให้รู้ว่ารากฐานของวัฒนธรรมใดเป็นของชุมชนนั้นๆ โดยแท้จริง หรือเป็นการยืม หรือการแพร่กระจายมาจากชุมชนอื่น (Murphy, 1996) ทฤษฎีนี้ใช้ศึกษาประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และอัตลักษณ์ของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมอาหารและความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของพื้นที่ที่ทำการศึกษ และสอดคล้องกับนพวรรณ นพรัตน์ (2544) ที่ได้ศึกษาแนวทางการสร้างอาหารไทยเป็นอาหารโลกในสิบปีข้างหน้า โดยมีความมุ่งหมายของการวิจัยเพื่อรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์สถานะภาพปัจจุบันในเรื่องการตลาด และการส่งออกอาหารของประเทศไทยประเภทกึ่งสำเร็จรูปและสำเร็จรูป สำรองและวิเคราะห์แนวโน้มของการผลิตอาหารไทยกึ่งสำเร็จรูปและสำเร็จรูป เพื่อการส่งออก

2. แนวทางในการส่งเสริมสร้างสรรค์การผลิตภาพยนตร์และละครโทรทัศน์โดยใช้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม ของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์อาหารอีสาน

ตารางที่ 1 วัฒนธรรมอาหารที่โดดเด่นน่าสนใจ 8 ชนิด

ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม ของชุมชน	อัตลักษณ์วัฒนธรรมอาหาร
ชาวไทญ้อ ทำxonยาง จังหวัดมหาสารคาม	1) ทอดอั่วปลาตุก 2) หมกเจาะปลากราย 3) หมกต่อ
ชาวภูไท (หรือผู้ไทย)	1) ป่นปูนา 2) แกงอ่อมหวาย 3) แกงหน่อไม้
แก้ว หรือลาวแก้วสระบุรี	แกงอ่อม
ไทดำ อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย	ส้มตำน้ำผักสะทอน

จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อแนวทางในการส่งเสริม นำมาสร้าง
สรรค์การผลิตภาพยนตร์และละครโทรทัศน์ ได้แก่

- 1) จัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศ
- 2) ประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนกับหน่วยงานของรัฐ เอกชน
และผู้ผลิตภาพยนตร์ และละครโทรทัศน์ ที่เกี่ยวข้อง
- 3) จัดงบประมาณในการสนับสนุน

แนวทางในการส่งเสริมข้อมูลทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม
ของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์อาหารอีสานที่โดดเด่นน่าสนใจ 8 ชนิด ที่มีอยู่ใน
กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ นำมาสร้างสรรค์การผลิตภาพยนตร์และละครโทรทัศน์ สามารถ
สรุปเนื้อหาสำคัญได้ดังนี้

1. กระบวนการคิดเนื้อหา หรือเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมอาหาร
8 ชนิด ที่มีอยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ เพื่อนำมาผลิตภาพยนตร์และละครโทรทัศน์
2. เมื่อได้รับโจทย์หรือเนื้อหาหลักในการทำภาพยนตร์เกี่ยวข้องกับ
วัฒนธรรมอาหาร 8 ชนิด ผู้กำกับแต่ละคนควรคำนึงถึงกลุ่มเป้าหมายและวิธีการนำ
เสนอเล่าเรื่องว่าจะเล่าอย่างไร เพื่อหาข้อสรุปในการนำเสนอเรื่องราวของภาพยนตร์
และละครโทรทัศน์ให้ตรงกับพฤติกรรมของผู้รับชมในยุคปัจจุบัน
3. เมื่อทำการสรุปเนื้อหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมอาหาร 8 ชนิด ที่ต้องการ
ถ่ายทอดแล้ว ขั้นตอนต่อไป คือ การคัดเลือกนักแสดง โดยหลักในการคัดเลือกตัว
แสดงในภาพยนตร์และละครโทรทัศน์ ส่วนใหญ่ จะทำการคัดเลือกนักแสดงที่มีความ
เหมาะสมกับบทบาทของตัวละครนั้นๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมอาหาร 8 ชนิด ที่มี
อยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ปัญหาหรืออุปสรรคที่พบในการทำภาพยนตร์และละคร
โทรทัศน์ เพื่อนำเสนอประวัติและอัตลักษณ์ชุมชนด้านอาหารที่พบมากที่สุด คือ ข้อ
จำกัดงบประมาณ ช่องทางในการนำเสนอ และการสนับสนุนที่ยั่งยืนจากทั้งภาครัฐ
และเอกชน
4. ดำเนินการถ่ายทำภาพยนตร์และละครโทรทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับ
วัฒนธรรมอาหาร 8 ชนิด ที่มีอยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ

5. ขั้นตอนการดำเนินการติดต่อภาพยนตร์และละครโทรทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมอาหาร 8 ชนิด ที่มีอยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ

6. งบประมาณในการถ่ายทำภาพยนตร์และละครโทรทัศน์ที่จะเป็นตัวกำหนด สโคปต์ของงานว่าเล็กใหญ่ได้มากน้อยแค่ไหน

7. วางแผนการตลาดและการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ภาพยนตร์และละครโทรทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมอาหาร 8 ชนิด ที่มีอยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ สอดคล้องกับรักสานต์ วิวัฒน์สินอุดม (2546) จากงานวิจัยเรื่อง ทักษะคติเกี่ยวกับการสร้างภาพยนตร์ไทย ของผู้ชมภาพยนตร์ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่ากลุ่มผู้บริโภคภาพยนตร์ส่วนใหญ่ของบ้านเรา คือ กลุ่มวัยรุ่น ได้แก่ นักเรียน นิสิต นักศึกษา (อายุระหว่าง 18 - 25 ปี) มีทัศนคติเกี่ยวกับการสร้างภาพยนตร์ไทย ไม่ว่าจะเป็นในส่วนการเตรียมการถ่ายทำ การถ่ายทำ และหลังการถ่ายทำ ล้วนอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง แต่ที่เห็นได้ชัดเป็นประเด็นในการนำเสนอเนื้อหาเรื่องราวที่ผู้ชมส่วนใหญ่เห็นว่าภาพยนตร์ไทยยังมีจุดอ่อนในเรื่องของความลุ่มลึกของเนื้อหา ดังนั้นถ้าผู้สร้างต้องการกระตุ้นให้ตลาดภาพยนตร์ไทยตื่นตัว ได้รับการตอบรับที่ดีขึ้น จำต้องเร่งเสริมความแกร่งโดยการพัฒนาการเล่าเรื่อง เป็นสำคัญ

5. ได้รูปแบบการฝึกอบรมพัฒนาคุณภาพบุคลากรในอุตสาหกรรมภาพยนตร์และละครโทรทัศน์เพื่อนำไปปรับใช้ได้ในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

ในการส่งเสริมสร้างสรรค์การผลิตภาพยนตร์และละครโทรทัศน์โดยใช้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม ของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์อาหารอีสานครั้งต่อไป ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. รัฐบาลควรเข้ามาส่งเสริมการเก็บข้อมูลทางประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และอัตลักษณ์ของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมอาหารไทยเพื่อการส่งเสริม สร้างสรรค์การผลิตภาพยนตร์และละครโทรทัศน์ ในด้านทุนให้มากขึ้น เพื่อให้สามารถแข่งขันกับภาพยนตร์ของต่างชาติได้

2. ภาครัฐและเอกชนควรส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์ และละครโทรทัศน์ให้เป็นรูปธรรม มีการวางแผนระยะยาวตั้งแต่ในขั้นของการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาคน ตลอดจนถึงกระบวนการผลิตและการตลาด เพื่อให้อุตสาหกรรมภาพยนตร์ และละครโทรทัศน์ สามารถเป็นอาชีพ ที่เลี้ยงชีพได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนอันจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาในระบบอุตสาหกรรมภาพยนตร์ และละครโทรทัศน์ของประเทศโดยภาพรวมในทิศทางที่ดีขึ้น

3. รัฐสนับสนุนกระบวนการผลิต จัดทำบรรยาย (Subtitle) หรือหนังสือเป็นภาษาต่างๆ เพื่อนำภาพยนตร์เรื่องนั้นๆ ไปฉายในเทศกาลภาพยนตร์ต่างๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

4. จัดให้มีการศึกษาดูงาน และประสานงานความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ด้านภาพยนตร์ และละครโทรทัศน์ของต่างประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์. (2552). **โครงการศึกษาผลกระทบที่มีต่อผู้ประกอบการค้าและบริการไทย อันเนื่องมาจากการจัดตั้งเขตการค้าเสรี (FTA)**. กรุงเทพฯ : กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์.
- กระทรวงวัฒนธรรม. (2554). **ยุทธศาสตร์การส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวิดิทัศน์ ระยะที่ 2 (2555-2559)**. กรุงเทพฯ : กระทรวงวัฒนธรรม.
- จำเริญลักษณ์ ธนะวงน้อย. (2529). **ธุรกิจภาพยนตร์ไทย: รายงานวิจัย**. [ม.ป.ท. : ม.ป.พ.].
- ธีรวุฒิ เอกกุล. (2546). **ระเบียบวิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 3. อุบลราชธานี : วิทยาการพิมพ์.
- นภาพรณ นพรัตนภรณ์. (2544). **แนวทางการสร้างอาหารไทยเป็นอาหารโลกในสิบปีข้างหน้า**. ใน เอกสารวิจัยส่วนบุคคลของการศึกษาตามหลักสูตรวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร รุ่น 42. (หน้า 76-84). กรุงเทพฯ : อักษรสยามการพิมพ์.

- รักसानต์ วิวัฒน์สินอุดม. (2546). **ทัศนคติเกี่ยวกับการสร้างภาพยนตร์ไทยของผู้ชมภาพยนตร์ในเขตกรุงเทพมหานคร: รายงานผลการวิจัย.** กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันคีนันแห่งเอเชีย. (2552). **โครงการศึกษามูลค่าทางเศรษฐกิจจากอุตสาหกรรมเชิงสร้างสรรค์ไทย: รายงานฉบับสมบูรณ์.** กรุงเทพฯ : สถาบันคีนันแห่งเอเชีย.
- สมาพันธ์สมาคมภาพยนตร์แห่งชาติ. (2549). **โครงสร้างอุตสาหกรรมภาพยนตร์ในประเทศไทยปี 2549, 2554.** กรุงเทพฯ : สมาพันธ์สมาคมภาพยนตร์แห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พุทธศักราช 2560-2564).** กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2540). **การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ.** กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2547). **การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ.** พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Maleekaew, C., & Sudthamrong, S. (2008). **Finding of key factors in creating small business system's success: The case study in Thai restaurants in Sweden.** Sweden : International Business and Entrepreneurship, Mälardalen University
- Murphy, M. D. (1996). **Anthropological theories.** California : University of California Press.
- Sukalakamala, P. (2004). **Customer perceptions for expectations and acceptance of an authentic dining experience in Thai restaurants.** Master of Science Thesis in Restaurant, Hotel, and Institutional Management, Graduate Faculty, Texas Tech University.